

Dílo Kateřiny Tučkové na divadelní scéně patří, často je pro ně ale příliš velkým soustem. Vypovídá o tom i nová pražská dramaturgie Bílé Vody.

Bílá Voda má už druhou dramaturgi

Poslední román Kateřiny Tučkové Bílá Voda se v půli května dočkal již druhé letošní divadelní premiéry, tentokrát na scéně pražského Stavovského divadla. Téměř sedmisetstránkový opus byl pro inscenační tým v čele s režisérem Michalem Vajdičkou a dramatikem Danielem Majlingem značnou výzvou, v níž obstáli pouze částečně.

Kateřina Tučková patří mezi renomované české autorky a její díla se řadu let objevují i na divadelních jevištích. Její prvotina o poválečném odsunu Němců Vyhnaní Gerty Schnirch je krom profesionálních divadel oblíbená i u těch amatérských. Adaptace této knihy nicméně v brněnském HaDivadle v říjnu oslaví deset let od premiéry.

I další knihy Kateřiny Tučkové nacházejí na českých scénách uplatnění. Oprávněně – knihy s perfekcionista odpracovanou rešerší vystudované historičky umění nabízejí především poutavé ženské hrdinky a silné příběhy. Jako román o magii žitkovských bohyní, jehož dramaturgie se uvádí už šestým rokem v pražském Divadle pod Palmovkou. Tučková je zároveň autorkou divadelní hry Vítka o opomenuté a pozoruhodné české hudební skladatelce Vítězslavě Kaprálové. Její ztvárnění uvádí od roku 2018 brněnská Husa na Provázku.

Bezmála sedmisetstránkový opus Bílá Voda Tučkové vynesl i Státní cenu za literaturu, s přihlédnutím k předchozím dílům za to, že autorka „otevřít málo známá historická a společenská témata a pomáhá je zpřístupňovat veřejnosti“, Bílou Vodu v únoru letošního roku odpremiérovalo brněnské Městské divadlo, v květnu se premiéry dočkala i inscenace v pražském Stavovském divadle. A přestože ani toto tříhodinové představení diváka nešetří svou délkou, režie Michala Vajdičky se snažila pracovat s určitou mírou napětí a tajemstvím, díky kterým je pro diváka i délka velmi tradiční dramatické struktury stravitelná.

K OPUŠTĚNÉ POLSKÉ HRANICI

Objemný román adaptoval pro pražské jeviště slovenský dramaturg Daniel Majling. Ten s Vajdičkou, někdejším šéfem Slovenského národního divadla, pracoval již dříve, například na oceňované inscenaci Učpanej systém Dejvického divadla, kde Vajdička dva roky zastával i post uměleckého šéfa.

V centru stojí sestra Evarista (Jana Pidrmanová), kterou po bolestivé zkušenosti zavřou do komunistického lágru k „těm politickým“.

V dramaturgii Majling vynechává ústřední postavu Leny Lagnerové, která v knižní předloze utíká do bělovodského kláštera před vlastní minulostí – a v něm při probírání se písemnostmi odhaluje příběh řeholnic, které byly do opuštěné vsi na hranicích s Polskem zavlčeny o poslední zářijové noci roku 1950. Stalo se tak v rámci takzvané Akce Ř, při níž komunistický režim přesouval všechny řádové sestry do sběrných klášterů.

Dramaturgie se soustředí na chronologické líčení osudů jeptišek, které po přesunu trpěly dalšími perzekucemi režimu, ale i obtěžováním kolem se ochomýtajících mužů, a na události, které zejména ze strany opresivního režimu nějak formovaly jejich život v daleké Bílé Vodě. Ve větší perspektivě tematizuje zejména vztah církve a státu, který ukazuje právě na obyvatelkách bělovodského kláštera.

V centru stojí sestra Evarista (Jana Pidrmanová), kterou po bolestivé zkušenosti zavřou do komunistického lágru k „těm politickým“. Její odvaha vzpírat se režimu i bachařce Saulové (Kateřina Winterová) z ní však činí inspirativní hrdinku a díky výkonu Pidrmanové je zároveň jednou z mála plastických postav. Podobně dokázala v něčem přísnější a věcnější protipól Evaristy podat Veronika Lazorcáková coby její přítelkyně, sestra Tobie.

Řada dalších herců však často sklouzává k přehrávání, až pitvoření. Není to tak docela jejich vinou, spíš dílem chabé charakteristiky a prostoru k vývoji jejich postav. Platí to zejména u bachařky Kateřiny Winterové, Bohdanky ztvárněné Běnou Annou Mikeschovou, ale i alkoholika, kněze a ministra Plojgara ztvárněného Sašou Rašilovem.

Zmíněné postavy mají paradoxně působivou duchovní cestu či minulost s vlastními demony, jevištní zobrazení je ale často extrémní i ploché zároveň. Z určitého tragikomického tak zůstává spíš pachutí karikatury.

Děj se točí kolem opresí řádu a v širší perspektivě kolem šikan církve komunistickým režimem. Z opuštěné Bílé Vody jako by se stal ostrov humánního chování; jeptišky přitom oproti očekávání prokazují velkou míru houževnatosti i pevné víry. Události mimo Bílou Vodu nebo vězení, v němž Evarista dokazuje sílu své morálky a víry v Boha, jsou spíš krátké epizody na okraji. Honpotentátů v okolních lesích, opakova-

ná jednání se zkorumpovaným knězem nebo linka s biskupem tajné katolické církve Danielem Meixnerem, ztvárněným stále energickým Františkem Němcem, jsou jen vedlejšími scénami ústřední linie zaměřené na sestry v Bílé Vodě v čele s Evaristou.

Dramaturgie poměrně důrazně vznáší palčivé otázky směřující k pozici žen v katolické církvi a k nulovému pokroku v tomto směru – myšleno například v kněžství přístupném i ženám.

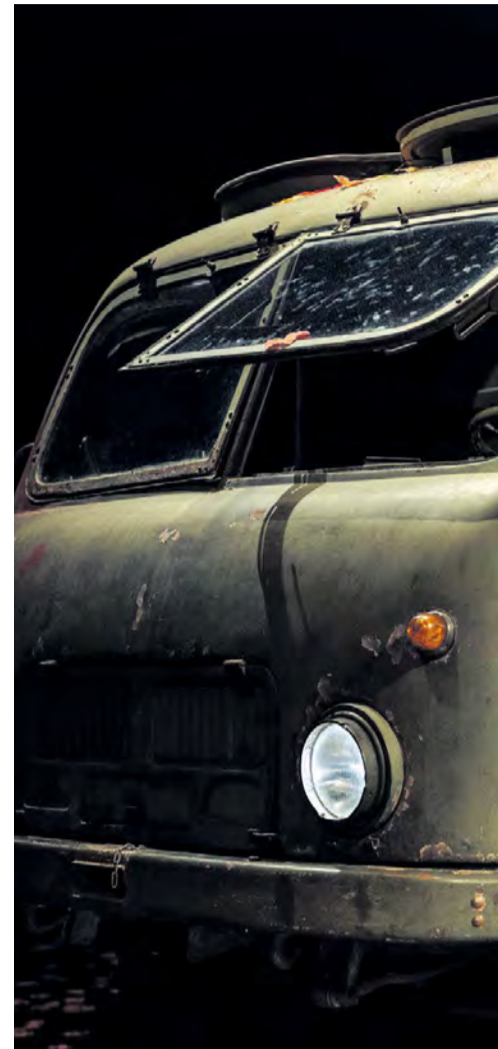
V tomto směru by pak adaptace ctěla i agendu Tučkové, která otevřeně říká, že se skrz svá díla snaží ženám, o kterých píše, „především propůjčit hlas, protože samy o svých prožitcích nebyly schopny vyprávět anebo k tomu neměly příležitost“.

NAPNUTÍ TAJEMSTVÍM

Vajdička s Majlingem celkem účinně pracují s tajemstvím, které diváka nutí napínat pozornost až do samotného konce (i když ten přináší poněkud kýčovitý happy end). Vztah komunistického soupeřníka Plojgara a jeho někdejšího učitele, bělovodského kněze Aloise Staubera, se kterým sdílí minulost v koncentračním táboře, plány režimu s řeholnicemi i církvi oddanými knězi, Evaristiny úmysly, osud ostatků Anežky Přemyslovny; kvůli zodpovězení těchto otázek divák napjatě přečká tříhodinovou činohru. I tak se ale při čekání může znavit. Od začátku jasný a jednoduchý režijní záměr lineárního vyprávění, které v první půli funguje coby jednoduché řešení, už je v druhé půli tříhodinového kusu poněkud otravný. Jednoduché scénické triky či proměny, které mají v rámci tvaru zabránit skluzu k deklamační vyprávění, se vyčerpávají.

Prázdná scéna, kterou zpravidla zaplňuje přejezdění reálného nákladního vozidla i osobního automobilu sem a tam, je na první pohled v kontrastu se staříčským Stavovským divadlem efektní. Na prázdnou scénu ale ani později nic jiného nepřibývá. Změny se dějí pouze v rytmu jízd aut, jejich nadožívání poněkud irituje. A vnucuje obavy, jak řidiči v té tmě na půdě staříčského Stavovského divadla trefí. Taktéž hojně využívané spadané listí v první části může poeticky upomínat na realitu kouzelných podzimů Rychlebských hor. V druhé polovině už je ale poněkud línou záminkou k aktivitě pracovníků řeholnic, které by jistě dokázaly najít i jinou práci.

Pro některé diváky je podle ohlasů na portálu i-Divadlo Bílá Voda „nád-

Na scéně Stavovského divadla jsou v Bílé Vodě

Bílá Voda ve Stavovském divadle adaptovala

hera“, „událost sezony“ i „divadlo s velkým D“. V jistém smyslu je to pochopitelné: dobře čitelné dílo stojí na čitelných, poutavých osudech a silných hrdinkách. Režie zase využívá jednoduché, funkční metody. I díky nim tříhodinová stopáž vcelku utíká a dovoluje divákovi soustředit se na vybrané příběhové linie i osudy. Zároveň nabízí i pár odlehčených scén, aby potmělou historií oddaných řeholnic sledující unesl. To zejména skrze postavu tepané komunistky, referentky Burdové (Magdalena Borová), která v řeholnicích od začátku vidí příšerné zlo. Postava je to ale víceméně neškodná a lačná zejména kontaktu s tajemníkem Malíčským. Jen prostě věří, že „v Rudém

předlohu Kateřiny Tučkové.

FOTO: PETR NEUBERT

právu nelžou“ (a zároveň tam o sestrách píšou příšerné výmysly).

Přestože je Bílá Voda dílo, které si místo hlubší studie o vztahu církve a státu (jak divadlo deklarovalo) spíše vybralo jednodušeji usledovatelné linie, nabídlo aspoň divákům vícero perspektiv: kněze s odlišnými názory, osudy silné i pochybné morálky, hrdinky, které změnily svou životní trajektorii, hrdiny utrápené svými morálními a etickými přešlapy či démony z minulosti.

Na druhou stranu by se námět víry, morální integrity, propojení kléru se státními strukturami, korupce hodnot (i doslovná) či nerovnoměrné rozložení sil v boji proti moci jednotlivce se silnou morálkou da-

ly interpretovat silněji. Neobloinnost a inspirující pevnost i houževnatost řeholnic se totiž v Bílé Vodě Stavovského divadla občas ztrácejí v množství vedlejších epizod, postav a dialogů.

Snaha o nečernobílé nazírání postav i vyzdvižení linek ženských hrdinek jsou ale zajisté oceněníhodné. Je bez debat, že dílo Kateřiny Tučkové na jeviště předních českých divadel patří – stejně jako fakt, že její precizní a obsáhlé literární opusy jsou pro divadlo velké sousto.

BARBORA SCHNEIDEROVÁ
publicistka

Prázdná scéna, kterou zpravidla zaplňuje přejíždění reálného nákladního vozidla i osobního automobilu sem a tam, je na první pohled v kontrastu se staříčkým Stavovským divadlem efektní.